

Franček
Bohanec

Visoka pesem Ingoličevega pripovedništva

Le zapis ob pisateljevi osemdesetletnici

Pogosto se dogaja, da spregledamo pomembne, včasih celo novatorsko zanimive literarne novitete. Tako se je dogodilo celo meni, ki drugujem s pisateljem Antonom Ingoličem, da nisem niti odprl zadnjega njegovega daljšega pripovednega dela, *Podobe njenega življenja* (1985). Osemdesetletnica rojstva (5. januarja 1907) v Spodnji Polskavi pri Pragerskem) tega plodovitega slovenskega epika pa je pov-

zročila, da sem to knjigo s približno 250 stranmi prebral in da jo bom lahko predstavil še tistim, ki so jo morda podobno spregledali.

Sodba o Antonu Ingoliču kot literatu je že bolj ali manj utrjena. Beograjski esejist Dimitrije Vučenov je ob prevodu Ingoličevega romana *Nebo nad domačijo*, 1964, zatrjeval, da se je Ingoličeva pripovedna romaneskna tehnika, kakršno je pokazal v prvem romanu, *Lukarji* (1936), ohranila vse do novejših del. Po njegovem je taka: Ingolič se je učil »iz življenja«, zato v njegovih epskih, a ne poetiziranih fabulah »zadehti življenje«. Z ustvarjalno nujno upodablja pestre in številne človeške usode in medčloveške odnose – socialne, etične in predvsem erotične. Po njegovem je bil in je še vedno »slikar sveta nezanesljive sedanjosti in še bolj nezanesljive prihodnosti«. Podaja »vizualne predstave« ljudi in pejsaža na načine, ko sta plastična tudi situacija in dogodek.

Muris Idrizović, bosenski spremljevalec in prevajalec slovenske literature, je ob prevodu Ingoličevega romana *Enajstorica živih* (1966) podobno ugotavljal. »Ta pisatelj je uveljavil svoj način pristopa k življenjskim pojavom in področjem s skrbnim zapisovanjem tokov in procesov v najrazličnejših okoljih. Zato lahko upravičeno rečemo, da se njegova proza naslanja na čvrste temelje resničnosti, kjer so socialni antagonizmi osnovna gibala pri odkrivanju in zapisovanju nasprotij v družbi«.

Za Mitjo Mejaka, urednika Ingoličevih *izbranih spisov* (1963–1967) in kondorske izdaje *Oči* (1962), pa je Ingolič »izrazito stvaren, objektivni trezen raziskujoč epik – opisovalec in pripovednik«.

Vsem trem esejistom, da ostanem zgolj pri teh, je skupno, da je Anton Ingolič epik družbene zavesti in socialne psihologije. Prvi se pri tej pisateljevi lastnosti zadržuje dalj ob dejstvu, da Ingoličevi romani nimajo centralne osebe (glavnega junaka). V romanu *Na splavih* (1940) ga sicer začne zanimati človek, ki se psihološko in karakternostno »razkriva«, ko zapušča vaški svet in se odpravlja v daljnje kraje, vendar je nad njim (kot nad vsemi drugimi liki) elementarna stihija narave (reke Drave, po kateri splavarijo).

Tudi se centralni junak ne dviga nad skupnim opraviлом in nad družbenimi procesi, ko se ljudje trgajo iz brezperspektivnega kmečkega konservativizma, pa od svojevrstnega lumpenproletarskega anarhizma in vse do prebujene socialne zavesti in aktivnosti. Strasti in usode najrazličnejših človeških značajev v premeni družbenih položajev prevladujejo. – Človek – posameznik – se ne more toliko odtrgati od soodvisnosti od drugih ljudi, da bi pritegnil s svojimi notranjimi doživljanji zanimanje pisatelja za duševne nihljaje. Anton Ingolič ostaja pri opisnosti tudi ob javljanjih junakovih intimnosti.

Tudi za najnovejše Ingoličevo daljše delo, *Podobe njenega življenja*, je zanimiva ugotovitev literarnih poznavalcev, da pri Ingoličevih literarnih osebah nastaja močnejši notranji potres, ko se junaki odtrgajo od kraja, kjer so zrasli (središčna junakinja Podob njenega življenja mora na Hrvaško v izgnanstvo, a ko se vrne v podpohorsko vas, se od tu vozi kot tekstilna delavka v bližnji Maribor). Pri pisatelju nastajajo znotraj njih drastični konflikti ob spopadanju z novimi načini življenja, z novimi moralnimi vrednotami, z novimi razmerami življenja (pri Podobah njenega življenja se svet junakov po vojni razširi od Nemčije do Turčije). Nova socialna okolja so narekovala pisatelju roman *Stavko*, 1951, roman *Človek na meji*, 1952, in druga dela. Preprosti in obubožani ljudje, odtrgani od vaškega sveta, ne morejo zaživeti v novem okolju. Konflikti (stavka, vpliv nemškega nacizma, izkoriščanje delovnih sposobnosti . . .) povzročajo, da se protagonisti tega krčevitega družbenega procesa osvobajajo stare vaše mentalitete. Menjava socialnega okolja prebuja v njih prvinske in atavistične nagone. V njih nastaja nova morala.

Iskanje človekovih korenin je nadaljevanje Ingoličeve karakteristike, da spremlja ljudi povsod, kamor jih je življenje odneslo iz rodnihi gnezdi. Iz te pisateljske težnje so nastala dela z izseljensko tematiko (*Kje ste, Lamutovi?*, 1958, *Črni labirinti*, 1960, *Nebo nad domačijo*, 1974). Pisatelj med njimi išče odgovore, kaj se je v tujini zgodilo s človekom, ki se je odtrgal od domačih tal. Izgubljanje nacionalne zavesti je samo del vsebine teh romanov iz rudarskega življenja. Pisatelj se tu in tam zamisli nad tragično usodo človeka in človeštva ter se sprašuje, kakšen smisel imajo človekove metamorfoze.

Pisatelj na svojih poteh (v Ameriko, v Sibirijo ali Afriko) srečuje ljudi neslovenskega rodu. Med galerijskimi portreti je morda najbolj značilen za pisatelja roman *Onduo, moj črni fant*, 1972, kjer prejšnjo socialno in nacionalno diskriminacijo zamenja rasna. V Afriki je pisatelj zopet našel priložnost, da zastavi problem ovir za človeško pristno življenje v novih, nenavadnih zvezah (zakoni črncev in belcev).

Pred dobrimi desetimi leti (1974) se je pisatelj odločil, da svojo izseljeniško tematiko predstavi kot trilogijo z že omenjenimi knjigami (*Kje ste, Lamutovi?*, *Nebo nad domačijo* in *Lastovke čez ocean* – o izseljencih v Ameriko) pod skupnim naslovom *Domovina v srcu*. Tako hoče z naslovom poudariti idejno sporočilo, ki ga zasledimo že v prejšnjih njegovih pripovedih: človek se odtrga od gnezda, a naj gre še tako daleč po svetu, domovina ostane njegov najbolj trdoživi čustveni element. Ta odloča v človekovih najbolj usodnih prelomih (nevesta odkloni poroko z možem, ker ta podcenjuje njen slovenski izvor). Kot močan gonilni element pa vezanost na rodni kraj spreminja v človeku moralo. Snema lažne moralne maske z drugih ljudi in s sebe.

Pri romanih z izseljensko tematiko se je Ingoličeva romaneskna zgradba v prejšnji sestavi skorajda povsem omajala. Prej je šel časovni tok pripovedi linearno s tokom časa, v katerem so se dogodki v resnici dogajali. Sedaj pa pisatelj češče z retrospekcijami in asociacijami trga časovno zaporedje v romanu v odnosu na čas, ko so dogodki potekali. Retrospekcija je v njegovo pripoved vnesla več refleksije, z njo pa je že nakazala nadaljnjo pisateljevo razvojno pot k subjektivizaciji snovi, k novim zornim kotom.

Z naštevanjem nadaljnjih Ingoličevih del (samostojnih knjižnih izdaj je nad šestdeset) bi se oddaljili od osrednjega zanimanja – o Podobah njenega življenja. Knjigo o Pečarjevi Eli je napisal tam, kjer je začel (glej roman *Matevž Visočnik*, literarnoumetniški portret Ingoličevega očeta – mizarja in ujetnika, ki se je vrnil iz revolucionarne Rusije, 1941). Za atmosfero knjige je značilen Ingoličev zapis *Med svojimi* (1986):

»Tu na vznožju Pohorja je vendar moj dom. V teh krajih sem preživel otroška in deška leta, sem se vračal iz bližnjih in daljnih mest, kjer sem sprva študiral (op.: na mariborski realki, nato v Parizu in Ljubljani), pozneje si kot srednješolski profesor služil vsakdanji kruh, zadnji dve desetletji pa živim kot upokojenec (op.: iskanje korenin ga je zamikalo, da je tu vrtal za svojimi predniki z romanoma *Pradedje*, 1975, in *Gorele so grmade*, 1977). Na temle sprva blago, potem pa hudo napetem pobočju sem si pred poldrugim desetletjem dal zgraditi hišico, pomagal zasaditi sadovnjak in napisal nekaj krajših in daljših proznih del (op.: za Podobe njenega življenja je tu dobil dva ženska »modela«, kakor je za njiju zvedel od sestre, si ogledoval v vaški cerkvi križev pot, pa se sam otepal, vsaj po ženini smrti, z osamljenostjo, vodilnim čustvenim razpoloženjem svoje Pečarjeve Ele). Kilometer niže na vaškem pokopališču (op.: Ela tu pomaga svojemu dobročutnemu stricu Urbanu kopati grobove, nazadnje pa še sama sebi tu skoplje svoj poslednji dom) je v žarah shranjen pepel moje žene Adele (op.: žena je bila iz hiše povratnika iz Amerike na domača tla) in mojega zeta Ljubana, še niže, dva kilometra dalje, leži moja rojstna vas, višje zgoraj na Pohorju pa na kmetijah, od koder izvira moj rod po očetu in materi (op.: beri roman *Matevž Visočnik*), kmetujejo moji sorodniki (op.: kraj pradedov in prababic). In moja tukajšnja najbližja soseda sta moja brata, Karel stalni, Joža občasni, moji sestri, starejša Tilika in mlajša Gelica, pa živita v Mariboru, kjer sem pred vojno preživel sedem dijaških, po vojni pa devet proforskih let (op.: urejeval je *Nova obzorja*, drugoval s Prežihovim Vorancem). Tudi Ptuj, kjer sem začel svoje profesorovanje (op.: dalj časa je stanoval v bližini mesta med lukarji, a ko se je preselil v mesto, je lahko gledal splavarje na Dravi), ki ga je vojna nasilno pretrgala (op.: izgnan je bil v Srbijo), po vojni pa ga za kratko dobo nadaljeval (op.: bil je ljudski poslanec, izdal je podobo haloškega življenja v dvodelnem romanu *Vinski vrh*, 1946), ni daleč (v romanu *Soseska* je opisal »zmešnjave« okoli delitve skupne zemlje v teh krajih). Torej sem tu zares »doma«.

Biti nekje zares doma je stalnica Ingoličevih literarnih junakov. Ti ljudje najdejo sebe. Tudi v samotni. Kajti tu zares nisi nikoli sam. Tu si z naravo. Z njenimi vidnimi znamenji stalne in neuničljive rasti (sadovnjaki). Tu vse posvojiš, najdeš mir, a mir je v dejavnosti. Delo, notranje osvobajanje, je naveza na življenje.

Vrnimo se spet k razmišljanju prejšnjih poznavalcev Ingoličevega pripovedništva. Mitja Mejak je kratko zapisal, da se Ingolič izogiba »čustvenih poudarkov in meditacije, ostaja skrit za snovjo, le-to pa razpleta po nekem

natančnem načrtu, razumno in trezno, z nelepotečeno in nesunkovito, mirno pripovedniško govorico«. Zdi se, da poskuša tu narediti zarez med Ingoličem kot objektivnim pripovednikom in med takšnim, kot si le želi – psihologom posameznika. Kot da ga ne zadovoljujejo le Ingoličeva veristična pripovedna sredstva.

Muris Idrizović ne dvomi o tem, da Ingoliča bolj zanimata narava in zunanja podoba človeka od njegove notranjosti. »Pomembnejše mu je splošno od posamičnega, individualnega,« je zapisal. Še pridaja, da to ne zmanjšuje Ingoličeve vrednosti naracije. Dimitrije Vučenov pa opaza pri pisatelju zadržano človeško toplino. Individualno in subjektivno pa prihaja bolj do veljave z zadnjimi deli.

To je druga stran Ingoličevega pisanja. Kot opažajo drugi, je bil subjektivni del pri Ingoliču že v zgodnjih delih v zarodku. Vendar se je ta del bolj omejeval na opisnost. V kakšnem delu, kot na primer v najbolj družbenokritičnem romanu *Šumijo gozdovi domači*, 1969, pisatelj upodablja sebe kot političnega aktivista, a notranje dogajanje spremlja pri enem osrednjih pohorskih domačinov: ta, ki živi s smrekami, ve, katero sme podreti ali pa ne, ker pozna njihovo žlahtnost (grofičnost). Pisateljevo osebno doživljanje je bilo že doslej, kot je razvidno, pobuda za Ingoličevo pisanje, četudi je ta zakrita in zadržana. Kaže se zgolj v pisateljevih temeljitih pripravah na pisanje: na študij gradiva, na natančen zapis o poteku dogajanj in ljudi pred knjižno obdelavo, na terensko delo (popotovanja) in na strokovno branje. Za roman *Šumijo gozdovi domači* se je tako poglobil v študij gozdarstva, da je več vedel o tem, kakor je potreboval za roman.

V Podobah njenega življenja pa je meditacija v ospredju. Veže se celo na ležeči tisk, ki naj po svoje poudarja pomembnost meditacije v pripovedi. Da pa je ta meditacija še bolj otipljiva, jo je pisatelj vzel kot enega osnovnih zgradbenih prvin. Pečarjeva Ela, dninarica pod Pohorjem, ve, da se je njeno življenje steklo (dopolnilo). Z njo je tako kot z Jezusom na križevem potu: dopolnilo se je. A pri njej je ta dopolnjenost tragična: dopolnjeno je, a vsebina njene dopolnjenosti je stekla v neznano kakor voda, ki privre za hip izpod skal in se potem zopet izgubi v neobrisnih ponikovalnih jamah. Človek, ko stoji pred lastno končnostjo, se potaplja v neopredmeteno trpko stanje, ko se iz njegove zavesti izgublja tudi tisto, kar je predstavljalo njegov svetli del življenja (pri Pečarjevi Eli ljubezen in neuničljiva volja, da si ustvari družinsko gnezdo z vsemi atributi socialne in intimne pomembnosti).

Meditativni del je pri Podobah osrednje zgradbeno ogrodje. Vse, kar je v tem literarnem delu epskih epizod, je podrejeno meditaciji. Pravi epski čas dogajanja je zelo kratek. Tako je pisatelj z njim povsem podrl veristično pravilo realnega sovpadanja dveh časovnih ploskev: tiste, ki je bila v resnici, in tiste, ki jo pisatelj posnema v pripovedi. Pečarjeva Ela zapusti svojo ofarsko bajto, iz katere se bo morala izseliti pri šestdesetih letih, telesno oslABLJENA in duševno izmozgana, in v cerkvi stoji ob črnem katafalku in spremlja Jezusov in svoj križev pot. Jezusovega na starih stenskih podobah, svojskega pa v domišljijem vračanju.

Meditativni del je nasičen s čustvenostjo. Ta meditativno čustveni del daje takšne tone celo epskim izsekom. Nič ni brez pomena, da je ta pripoved prvoimenska. Pečarjeva Ela mehča s svojim pripovedovanjem o sebi še najbolj epsko trdne zaplete. Ves čas je čez vso Elino pripoved razlito trpko občutje življenja. Čemu smrt? In kakšna je človekova končnost? S temi razmišljanji pa se pisatelj spopada s tezo človekove determiniranosti,

kakor so jo pojmovali naturalisti. Ingolič človekovo »usojenost« (jemanje človekove svobode) sprejema in zavrača. Utemeljuje jo psihološko: človek se znajde brez svoje odločitve v različnih družbenih, nacionalnih in drugih okoljih, a njemu ostaja le to, do kod se osamosvoji, ali z drugimi besedami, kako je v sebi prebudil primarne človeške lastnosti, dane od narave. A tudi te lastnosti so podrejene. Človek je končno bitje, a ker je »vržen« v človeško skupnost, je njegova »funkcija« omejena – nosi neuničljivost narave iz roda v rod, pač križev pot človeških postaj za Golgoto. Če pa je močnejši, se dopolni. Dopolnitev pa je lok, ki je podoben loku ribe, kadar se vrže nad vodno gladino. Ta lok je lahko višji ali nižji. V Podobah njenega življenja je Pečarjeva Ela od vseh nastopajočih (teh je okoli petindvajset) naredila največji življenjski lok. Presegla je celo svojega nepravlega enorokega očeta Lipeja, po katerem je dobila voljo, da se vrže nad življenjsko povprečnost (na primer njene mačehe Roze). A človek le pade nazaj v »skrivnost« vodnih tokov, četudi bi se morda lahko še bolj dopolnil (v Elinem primeru se tudi vselil v novo hišo).

Meditativnočustveni del je tokrat pri Ingoliču tako močan, da epski drobci dobijo simbolno vrednost. Elin oče Lipe si je zastavil, da si bo postavil hišo na senčni rebri Pohorja. Z drugimi besedami: hoče premagati svoj družbeni (bajtarsko odvisni) položaj s tem, da bi se osamosvojil na koščku lastne zemlje. Tako postaja simbol za vse, ki silijo proti sončnim rebrom. A ta ideal, hiša na zeleni vzpetini, se mu podre. Uniči ga gospodarska kriza, njega pa na mešetarskih poteh, pijanega, pričaka smrt, ne da bi se »dopolnilo«. Ideal ali simbol je po njem podedovala Ela. Njo, otroka, je prinesel s soške fronte. Ela ni bila njegova, pač pa jo je posvojil. Ležal je v vojaški bolnišnici in hotel, da stori kaj dobrega. Otrok je bil nezakonski. Spočela ga je bolničarka z avstrijskim vojakom iz Bosne, sedaj pa ga ni upala odnesti domov na Kras v revno in patriarhalno hišo. Ela, ki jo prinese pod Pohorje, s tem sama postaja – simbol, simbol človekove dobrotnosti, porojene v krizi. Svoje človečansko poslanstvo nosi s seboj, a ga ne uresniči. Njej ljubezni, razen ene same, prinašajo otroke, katere splavlja, a mož Jurij, človek omahljivega značaja, je sposoben le še za to, da ji naredi drugega otroka, ki ostane pri življenju, a sadovi njene ljubezni, oba otroka, jo na starost zapustita v največji revščini. Ne izgubi samo lepe hiše, ki jo je s čezmerno voljo zgradila, pač pa jo gruntarski ljudje hočejo celo izseliti iz revne bajte ob vaškem pokopališkem zidu, kjer je potekal največji del njenega življenja – njene »dopolnitve«.

Za Podobe njenega življenja je značilno, da epski drobci sestavljajo Eline biografijo. Ti drobci so skoraj dosledno postavljeni med meditativnočustvene dele tako, da zvezo za celoten Elin življenjepis. Na eni strani Ela doživlja Jezusov križev pot, kakor poteka na štirinajstih podobah na cerkveni steni, na drugi strani pa se vživlja v svoje življenje po postajah od rojstva do smrti.

V tem življenjepisu so zajeti ilustrativni narativni prijemi, ki so že od nekdaj spremljali vsako podobno pripoved. Anton Ingolič je tu »uporabil« prijeme, ki so vodili stare srednjeveške hagiografiste. Biografija (žitje) mora v ospredje postaviti kot središnji lik izjemno osebo. To Pečarjeva Ela je. Ne vda se socialno diferenciranemu okolju in ne postane žrtev nikakršnega nasilja, ne nacionalističnega in ne podivjanega, kakršnega prinašajo vojne vihre. Če gre nasilje čez njeno telo, ga sprejme z odbojem, ker ji sveti luč človečanske idealnosti (simbol hiše na soncu). Po načelu zgladnosti razpo-

stavlja hagiografist izbrane detajle, ki morajo biti kratki, da so učinkoviti. Učinkovitost je ena glavnih postavk žitij. Ingolič jo tu podobno izkorišča. Življenjepisi so običajno trodelni: prvi del je dramatična priprava na osrednji dogodek (lahko celo čudež) in temu (drugemu delu) sledi zaključni (tretji del), ki ima miselno sporočilo. Ingolič se je odločil ob najvišjem Elinem vzponu (ljubezni pod Papukom v izgnanstvu), ne pa ob koncu, kjer nedopolnjena dopolnjenost postaja trpko vprašanje, kaj je s človekovo končnostjo. Pisatelj tega vprašanja ne razreši (determiniranosti človeka), pač pa nanj odgovarja tako: Elin sin Marko bo v Bosni stopil v enake kolesnice. Naredil bo svetel lok nad vodo življenja, potem pa se bo enako pogreznil v neznano, da bo naredil prostor za nove loke svojih potomcev.

Kaj je sedaj z Ingoličevo zadnjo prozo?

Podobe njenega življenja so Ingoličeva umetniška sinteza vsega doseganega. Glede na zgodnja dela po pisateljskem prijemu postavljajo v ospredje tiste prvine, ki so bile nekoč zastrte. Pripoved je vseskozi subjektivna, meditativnočustvena, miselno izpovedna z mnogimi simboli in postavljena – enako kot je vsaka povestičarska pripoved – med mejnike človekovega vzpona v boju z drugačnim, nekoč z zlom, tokrat pa z ovirami, ki v konkretnem svetu ljudem ne dajo, da bi se izživel (dopolnili) v kopelih toplega človečanstva. Pri Ingoliču v tem delu, kjer človek ostaja determiniran, sili v ospredje vprašanje, kaj je s človekovim osvobajanjem. In tu, seve drugače, se ta pripoved veže na Ingoličeve zgodnje romane in povesti. Moralno prerojevanje ljudi nastaja, ko se človek znajde v mlinih socialne in drugačne diferenciranosti.

Sicer pa velja: Podobe so tudi snovna sinteza. Tu je vse: kmečki gruntarski svet, življenje na graščini, bajtarstvo, izgnanstvo, tekstilne tovarne, izseljenstvo v novi obliki gastarbajtarjev, vzgojne metode, moralne podobe župnišč . . . A za vse snovne prvine velja, da so pod udarom »dopolnjenosti«. Nad sivino človeškega povprečja zraste nekaj likov. Ob Eli še njen nepravi oče Lipe in stric, hlapec in grobar, Urban. Te tri osebe so osvetljene s sijem človečnosti.

Ko sem delo prebral, sem se zamislil. Podobe njenega življenja so Ingoličeva visoka pesem. Posrečilo se mu je to, kar se dogodi na starost le redkim besednim ustvarjalcem. Zamislil sem se. Pred seboj sem zagledal naslove nekaterih slovenskih knjig: Podobe iz sanj, Solzice, Tantadruj, Jonko, Strici so mi povedali. Naslovi so me spodbudili, da sem si skiciral te misli: Ivan Cankar je med prvo svetovno vojno zagledal svet v impresijah krvi. Odpiral je kamrice lastnega srca, da bi jo – kri – občutil kot prvino tople človečnosti, a kaj – stvarnost jo je spreminjala v svoje nasprotje, v nesmiselno klanje . . . Prežihov Voranc je na svoje zadnje zelene bilke nanizal bele jagode (solzice – šmarnice). Ciril Kosmač, iskalec belega kruha in čezmerne sreče življenja, se je pred lastnim koncem podil po nočnih ulicah za norčkom Tantadrujem, da bi dognal kaj o smiselni nesmiselnosti človekovega begavstva. Matej Bor je na fantastični voz življenja dvema mladima naložil, da najbolj krhke stvari (kletke s kanarčki) odpeljeta skozi svet vojnih grozot v deželo svobodnega sonca. A Miško Kranjec se je vrnil k svojim, da je mnogo toplega zvedel od svojih ljudi . . . Ingoličeve Podobe njenega življenja se uvrščajo med te velike pomnike slovenske beletrije. In še to: prva svetovna vojna je Vladimiru Levstiku dala v romanu Gadje gnezdo podobo enkratne moralne vzdržljivosti gruntarice Kastelke. Druga svetovna vojna (postavljena je v osrednji del) pa je v Ingoličevi povesti

Podobe njenega življenja zapisala zgodbe o dninarici Eli Pečarjevi, katere trdnost značajske volje ni nič manjša v enako dramatičnih in tragičnih spleth od Levstikove Kastelke.

Za osemdesetletnico želim, da bi njegova knjiga o Pečarjevi Eli postala enako uspešnica, kot so to doživele mnoge doslej. Morda ni odveč, da ob tej priložnosti zapišem, kako je malo slovenskih pisateljev tako branih doma in po svetu kot prav Anton Ingolič. V slovenščini je bilo doslej 118 Ingoličevih prvih izdaj in ponatisov z okoli 925.000 izvodi. A v tujih jezikih kroži med bralci še več njegovih knjig (okoli 1.322.650). Tako je dal pisatelj svoje ime 2.247.650 knjigam. Največkrat je ponatisnjena njegova živahna in humorja polna knjiga za otroke *Tajno društvo PGC*, 1958. Navihani otroci so mladim bralcem na razpolago v desetih jezikih. To »pustolovščino« zbiralcev žebličkov so natisnili kar petintridesetkrat. Morda je za nas zanimivo, da so jo prevedli na Kitajskem. Potrebovali pa so okoli tristo hieroglifov. To je knjigi vzelo možnost, da bi jo lahko prebrali mladi čitatelji, a ko so ti postali sposobni, da obvladajo tristo znakov, so že prerasli vsebino. Med naslovi mnogo prevajanih Ingoličevih del je tudi *Gimnazijka* (22 izdaj). Malo zaostaja mladinska pripoved *Deček z dvema imenom*, 1955 (18 izdaj). Izmed del za odrasle pa so dosegli prvo mesto med prevodi *Lukarji* (z 8 izdajami).

Ko dandanes Ingolič sam razmišlja o svojih delih (*Med svojimi*, 1986), jemlje s posebnim ugodjem v roke *Lukarje*. Všeč so mu delavni in uporni ljudje. Iz povesti *Soseska*, 1939, mu je ostala v spominu gruntarska hči, ki je šla raje v mesto služiti, kakor pa bi se poročila z bogatim, a zoprnim vdovcem. Nikakor ne more mimo pohorskega romana *Šumijo gozdovi domači*. Stari Tihec, ki ve, kaj je smreka, kot on – ljubi les, ljubi gozdove, ljubi pravico odločati o življenju in smrti. Ne pozablja na *Obračun*, 1982, na protest proti političnim »veličinam« in proti gospodarskim »strokovnjakom«. Še vedno žive pred njim ljudje iz viničarskih Haloz (*Vinski vrh*). Še vedno ljubi vonj po lesu, četudi ga pretresa usoda očeta mizarja (literarna), ki so ga na fronti pokončale granate. Tako zapiše groteskna spoznanja o življenju: »Vrgli so ga v skupen grob, brez krste, brez križa, brez koščka lesa, kateremu je služil vse življenje.« Jemlje tudi rad s police Podobe njenega življenja, življenja močne ženske, ki je le morala omahniti pod težo križa. V poslednjem delu je tretji del odločilno pod pezo gastarbajterstva. Od tam je zlo denar, ki uničuje (Eli novo hišo), a se ga da streti (kot je to storil njen sin Marko). Ta del nadaljuje izseljensko tematiko. Z njo pa končuje ob kmečki eno osrednjih torišč žive pisateljske prisotnosti.